

Risto Kilibarda, *Sjaj i sjena demokratije*, Grafo Crna Gora, Podgorica 2013.

Knjiga prof dr Rista Kilibarde *Sjaj i sjena demokratije* koja je izašla 2013. godine u izdanju Grafo Crna Gora iz Podgorice predstavlja svojevrsno svjedočanstvo jednog vremena u kojem je autor djelovao i kao naučnik – sociolog i kao aktivni sudionik značajnih društveno političkih procesa u Crnoj Gori. Profesor Kilibarda je ovim djelom obuhvatio vremenski isječak novije historije Crne Gore kojem se sa pravom može pripisati atribut prelomnog.

Knjiga analizira događaje iz vremena ab revolucije, vremena urušavanja socijalizma, jačanja nacionalističkih elemenata i raspada Jugoslavije, kao i savremeni društveno politički trenutak Crne Gore kao što su uvođenje i djelanje višepartizma i demokratije, stvaranja nezavisnosti i svih onih ozbiljnih i manje ozbiljnih problema koji još uvijek bude pažnju javnosti u Crnoj Gori.

Lako razumljivim stilom poštujući principe naučne metodologije prof. Kilibarda kako i sam kaže „sa osmatračnice sociologije“ razgrađuje u teorijskom smislu sve one fenomene koji su aktuelni na društveno političkoj pozornici savremene Crne Gore. Knjiga je podijeljena u dva dijela. I u jednom i u drugom je profesor svoje bogato znanje iz humanističkih nauka (sociologije, sociologije politike, filozofije, ekonomije) majstorski ukomponovao ne opterećujući tekst i postižući objektivnost čak i kada je iznosio svoje, lične stavove koje je gradio tokom svog političkog djelanja. Autor konstatuje „Svako od ovih tema prilazio sam kao 'stvari', kao objektu naučnog razmatranja, trudeći se koliko god sam mogao, da na samom startu apstrahujem predrasude. Rezultate svojih analiza, razmišljanja javno sam saopštavao neuvijeno, nijesam se ustručavao da saopštim i neugodne zaključke, do kojih sam dolazio, i pored toga što sam bio svjestan da ih neće lako svariti.“

Prvi dio knjige nosi naslov *Konkretni slučajevi implementacije demokratije* i sastoji se od 21 naslova ispod kojih je profesor Kilibarda smjestio svoja razmišljanja, stavove i dileme, bez obzira da li je pisao o krvavom raspadu Jugoslavije ili buđenju nacionalističke svijesti u naslovima kao što su: *Kuda plovi Jugoslavija, Kongres je bio a na kongresu, Karakter hrvatsko srpskog konflikta*. U ovom dijelu knjige prof. Kilibarda je elaborirao pitanja koja i danas plijene kako stručnu i političku, tako i laičku javnost i sa kojima crnogorsko društvo još uvijek nije na čisto. U fokusu autora su ona pitanja za koja mi i dan danas nijesmo pronašli odgovor kao što su pitanja jezika, demokratije, osjećaja nacionalnog identiteta, ali i opšta, egzistencijalistička pitanja društvenih razlika, pitanje razuma, istine, poštenja, moralnog integriteta. U mnoštvu originalnih zapažanja autora, naročito bih istakla profesorovo prepoznavanje ideološkog licemjerstva crnogorskog društva koje je po njemu naročito vidljivo u odnosu prema komunizmu nakon njegove smrti, pa prof. Kilibarda konstatuje „komunizam nakon njegove smrti slikaju mračnim bojama i oni... koji prema komunizmu nijesu ranije ispoljavali vidljiviju kritičku distancu, koji su se sa njim lijepo slagali i koji su se u komunističkom prostoru dobro orijentisali i snalazili“ (R. Kilibarda, 10: 2013), kao i ona zapažanja koja u sociološkom ključu analiziraju crnogorsko društvo u kontekstu političkih trgovina i manipulacija izdvajajući samo naučne činjenice koje se lako mogu operacionalizovati u koordinatama društvenog sistema. Neke od tih činjenice su: opšta socijalna polarizacija društva, hronična nezaposlenost, nefunkcionalnost socijalnih zaštitnih mehanizama najprije pravnog sistema, porast svih oblika patologija. Demokratija koja egzistira u Crnoj

Gori je po prof. Kilibardi skrojena po mjeri naroda i kao takva profilišu je sljedeći momenti: urođeni strah Crnogorca od promjene, sve prisutnoj političkoj inerciji, političkoj tradiciji u načinu smjene vlasti, kao i specifičnom odnosu Crnogorca prema vlasti i onom koji drži vlast. U ovom djelu knjige profesor Kilibarda pokreće sva ona pitanja koja i danas daju lajt motiv diskursu o demokratiji i postignutom demokratskom kapacitetu Crne Gore, ali ova profesorova zapažanja bi se mogla projektovati i na raspravu o opštem stanju demokratije u svijetu, na globalnom nivou o sve vidljivijoj disfunkcionalnosti demokratije i okoštalosti njenih institucija.

U drugom dijelu knjige pod naslovom *Sociologija demokratije* profesor pokreće krucijalna pitanja sociologije politike. To su pitanja koja uvijek počinju od demokratije koja se po profesoru Kilibardi osvaja, a onda i brani od sve prisutnog totalitarizma, recidiva prošlosti i formalizma u implementaciji demokratskih principa, odnosno o svim onim pitanjima koja negiraju i poništavaju slobodu i

individualizam čovjeka kao društvenog bića. Profesor postavlja jedno univerzalno pitanje „Kako jedna plemenita, esencijalno humana i blistava ideja, kakva je ideja demokratije, i kako jedan plemeniti i humani socijalni pokret, kakav je demokratski, završavaju – i ideja, i pokret – u kaljugi duhovne i socijalne lakrdije i kako se ta lakrdija sa demokratijom odnosno demokratska farsa – koja je objektivno negacija i ruganje demokratiji mentalno percipira, zbiljskom, postvarenom demokratijom“ (R. Kilibarda, 174: 2013).

I zaključiću ovo djelo i jeste nastalo u pokušaju da se da odgovor na pitanje šta je sa demokratijom danas, naročito šta je sa demokratijom u onim društvenim sistemima kao što je Crna Gora u kojima je demokratski proces tek u povoju ili samo na papiru u kojima se demokratija tek nazire kao, kako autor kaže slabašan plamičak na vjetru, leluja, nestaje, povija se.

Mirjana Popović